

RDEČI PRAPOR

Izhaja
v Ljubljani
vsaki petek.

Glasilo jugoslov. soc. demokracije.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje za celo leto 5'44 K, za pol leta 2'72 K, za četrt leta 1'36 K. — Za Nemčijo za celo leto 5'96 K, za pol leta 2'98 K, za četrt leta 1'49 K. — Za Ameriko za celo leto 7'28 K. — Posamezne številke stanejo 10 vin. — Reklamacije so poštnine proste. Ne-frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 45.

V Ljubljani, dne 9. novembra 1906.

Leto IX.

NASLOVA: Za dopise, rokopise za list: Uredništvo «Rdečega Prapora», Ljubljana. — Za denarne posiljatve, naročila na list, reklamacije, inserate i. t. d.: Upravništvo «Rdečega Prapora», Ljubljana, Frančiškansku ulico štev. 8/1.

Liberalizem.

V četrtek, 15. novembra, je torej «veliki» dan, ko se hoče slovenska liberalna stranka prepородiti. Toda ne. Ustanoviti hočejo liberalno stranko, kajti po dragocenem priznanju glavnega liberalnega glasila je doslej ni bilo. Kot najvažnejšo nalogo liberalnega zaupniškega shoda označuje ljubljanski liberalni moniter organizacijo, katere doslej ni bilo. Kjer pa ni organizacije, ni stranke in s tem so potrjene vse trditve, da je živela doslej samo klika, ki si je dajala ime liberalne, ali narodno-napredne stranke.

Sedaj hočejo torej organizirati liberalno stranko in vsiljuje se ne le nam, temveč marsikomu, ki se je nekdanj prišteval liberalcem, imperativno vprašanje: Čemu?

Čemu in zakaj?

Stranka, ki bi rada rešila svoj čoln, si lahko nadene ime, kakršno si hoče, vendar ostane vedno «liberalna». Merodajna ni paradna firma, temveč domače ime. Ono označuje strankin značaj. Čemu pa nam je treba na Slovenskem liberalizma?

Prave korenine vsake stranke je iskati v gospodarskih razmerah in politično polje je samo arena, na kateri hočejo interesne skupine uveljavljati svoje gospodarske težnje. Tudi liberalizem je porojen iz ekonomskih okoliščin in njegov čisti tip je takozvano menčesterstvo z geslom «svobodnega razvoja vsake moči» — laissez fair, laissez passe. To je ka-

pitalistično svobodnjaštvo, kapitalistični liberalizem. Navidezno krasen nauk, ki prijetno laska ušesom, a je vendar v svoji hinavščini skrajno poguben in nesramno zlorablja lepo ime svobode, kajti gospodarski liberalizem ubija svobodo. Prosti razvoj vsake sposobnosti bi bilo idealno načelo, ako bi bili pogoji za razvoj vseh enaki. Ali zagovorniki liberalne teorije zamolčujejo dejstvo, da se zmožnosti ne morejo enako razvijati, kjer je ena sposobnost podprta z ogromnim kapitalom, druga pa obremenjena z golo revščino.

Naravne zmožnosti ljudi so postavljene na neenake ceste; eni se odpira široko, ravno polje, po katerem ni treba nič drugega, kakor želi, pred drugo pa se dviga skalnat klanec, ki nastavlja vsakemu koraku nevarnost in kjer ne uspeva nič. Liberalizem, ki dovoljuje milijonarju, da se svobodno razvija do milarderja, brezposestnim množicam pa dovoljuje ravno tako svoboden razvoj v še večje uboštvo, pomeni samo svobodo tiranije in izkoriščanja, a kričeče suženstvo mas. Za resnično svobodno razvoj vseh je pa treba, da najde vsakdo vsa sredstva, ki jih potrebuje za svoj razvoj. Gospodarska enakost je prvi predpogoj za čislani svobodni razvoj in zato je podlaga svobodi socializem, ne pa liberalizem.

Organizacija gospodarskega liberalizma je razumljiva v deželah mogočnega kapitalizma, slonečega na bogati industriji in zato je Anglija njegova prava domovina. Kje je na Slovenskem tisti veliki kapitalizem, kje cvetoča, vladajoča industrija? Slovenska gospodarsko-liberalna stranka bi mogla služiti morda desetim ljudem, za narod tako eminentno proletarskega značaja, kakor je slovenski, je pa brezpomembna, nepotrebna in škodljiva.

ti imaš prav slab trebušček za župnika. Potlači vanj še, kar imaš, preden greš k škofu, drugače te odstavi kot nevredneža.

„Ne delaj vendar takih neumnosti.“

„Le pazi, ali nimam prav ali ne. Ako je duhovnik prav tolst in debel, se mu vidi, da se strogo drži celibata, ker je tak trehuh dobra kanonična ovira pred grehom.“

„Tako misliš ti? Tedaj je seveda tvoj trehuh zelo sumljiv.“

„Tudi tvoj ni ravno znamenje svetosti. Toda brez šale. Z mladimi kaplani imajo kuharice veselje. Nakrmijo jih kmalu tako, da so sposobni za župnika. Če pa pride tedaj tak star kaplan, kakršen sem jaz, trpi lahko lakoto in ne doseže do smrti trebuščka. Glej, že zopet odpira sluga baburi vrata, da pojde na avdienco k božanstvu.“

„Zdi se mi, da si se vendar že navadil čakati. Ali govori vsaj tukaj spoštljivo o škofu. Ako izve ...“

Za politični liberalizem nima stara «narodno-napredna» stranka nobene podlage in nihče ji ne more zaupati, da bi mu služila, kajti tak liberalizem ne more biti nič drugega, nego demokratizem, kateremu se je pa liberalna klika tako izneverila, da ni v njej nobene garancije za boljšo bodočnost. Svobodnjaštvo v politiki pomeni politično svobodo. Svobodno izražanje svojega mnenja v vsakem oziru je njegovo jedro; temelj pa je volilna reforma za vse, to se pravi splošna in enaka volilna pravica, katero so ravno naši liberalci tako zatajili, da ne izbrišejo nikoli več tega greha s svoje zastave. Vnovič je treba naglašati, da ne more nikako obveljati izgovor, češ, da nasprotujejo liberalci samo tisti volilni reformi, ki jo ravnokar izdeluje avstrijski parlament, kajti ne glede na to, da je vsaka reforma plod danih razmer, so nastopali liberalci tako očitno proti splošni in enaki volilni pravici, da ne morejo rabi nobenega izgovora več. Govor drja. Tavčarja v lanskem parlamentarnem zasedanju je bil dosti jasen, in meseca decembra so sklicevali liberalci šele «zaupnike», da bi se posvetovali, kakšno stališče naj zavzemajo napram volilni pravici. Nobene druge politične svobode niso priborili, za nobeno se niso odločno zavzeli — odtod torej ne morejo črpati razlogov za snovanje stranke.

Kulturni liberalizem pa nima pri liberalcih drugega zavetišča, kakor ono rubriko «Slov. Naroda», ki je namenjena boju proti popom, vseskozi osebnemu boju brez načela in brez jasnega smotra. Dejstvo, da se je razvil klerikalizem na Kranjskem ravno v liberalni dobi do kulminacije, zavrača opravičenje liberalne stranke za vodstvo kulturno-liberalnega boja.

„Saj to ni nespoštljivo, ako se smatra sam za boga.“

„Ako govoriš tako, seveda ne bodeš nikoli župnik.“

Sedaj pa je legla bridka resnoba kaplanu na lice. Z odkritosrčnim izrazom je položil župniku roko na ramo in tužno je dejal:

„Glej, saj je že vseeno. Meni itak ni več rešitve, odkar sem sedel v škofovi kaznilnici.“

„Kaj si bil tudi že tam?“

„In tega ne veš? Saj me gledajo zato po celi škofiji zaničljivo, zlasti najmlajši kaplani se me izogibajo in privihujejo svoje svetohlinske nosove, ako vidijo duhovniškega kaznjence.“

„Uboga para, mar si se tudi izpodtaknil nad predpasnikom?“

„Ako bi bil samo predpasnik! Čez predpasnik se je zaletel že marsikateri žup-

Listek.

Hans Kirchsteiger:

Pod spovednim pečatom.

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil E. Kristan.

„To bi bila seveda velika sreča za celo škofijo.“

„Zato tudi ne dobim župniškega trehuha.“

„Ako govoriš tako, se seveda ne čudim, da še nisi postal župnik.“

„Menda ne bodeš pripovedoval moje šale drugim.“

„Seveda ne jaz; a glej, kako prisluškuje sluga.“

„Saj gleda skozi okno.“

„Ali njegova ušesa segajo do naju.“

„O ne, to ni osel. Ako bi le imel forint za napojnino zanj, da bi prišel kmalu dalje. Toda več kaj? To s trehuhom, ni šala. Tudi

Niti ene pridobitve, niti ene ustanovitve na tem polju ne more zabeležiti slovenski liberalizem. Za prosveto naroda ni storil ničesar. Ljudsko literaturo, ki je poglavito in neizogibno sredstvo, je popolnoma zanemarjal. Izobrazbo s pomočjo žive besede, s predavanji in s podobnimi priredbami, je preziral. Niti v krogih inteligence ni opravljal tega dela in njegovi nezmožnosti in lenobi se je zahvaliti, da še sedaj ne uspevajo taki poizkusi, s katerimi se seveda trudijo drugi. Letno poročilo «Akademije» obsega tiho, a strogo obsodbo. Učiteljstvo, ki je najvažnejši organ za ljudsko omiko, je liberalna klika zanemarjala, za pospešitev in osvoboditev šolstva ni storila ničesar. Z njenim dovoljenjem in sodelovanjem deluje šolska družba sv. Cirila in Metoda popolnoma v smislu škofovskih zahtev o konfesionalnih šolah, za organizacijo neodvisnega, na podlagi znanosti slonečega šolstva pa nima liberalizem pri nas ne poguma, ne delavnosti.

Čemu torej liberalna stranka? Njena eksistenca je nepotrebna in ovira samo razvoj moči, ki bi bile sposobnejše za izvršitev nalog, katerim liberalizem ni kos. Liberalizem je imel svoj čas. Ze drugod, kjer je res kaj izvršil, mu je potekla doba. Pri nas ni znal izvesti svoje zadače, ko je bil čas za to, sedaj ga pa ni treba.

Mrliče je treba pokopati. Nekdanji obstanek ni nikakršno opravičenje za večno eksistenco. Kar je mrtvo, se mora odstaniti, da je prostora za mlado in življenja sposobno. Tudi slovenski narod ne more večno obtičati na enem stališču, tudi za nas hiti čas in če bi hoteli vedno le reševati, kar se v preteklosti ni moglo razviti, moramo trajno zaostati in nikoli ne dosežemo bodočnosti. Liberalizem spada med antikvitete. Ako hočete, ga postavite v muzej med petrefakte. Za življenje potrebujemo novih organizacij.

Inteligenca in delavstvo.

V nekaterih deželah je našel socializem svojo pot iz krogov inteligence v delavstvo, n. pr. v Italiji, v Bolgariji. Navidezno je to abnormalen proces, ali kakor se nič ne zgodi brez uzroka, je imelo tudi to svoje stalne razloge. V obeh deželah je proletarijat še zelo zanemarjen in vsled pomanjkanja najprimivnejše izobrazbe, nezmožen za intenzivnejše mišljenje in za umevanje vsekakor dosti težavnega in kompliciranega socialnega problema. Tem masam je primanjkovalo moči, da bi bile povzdignile same sebe, kakor se sploh v naj-

nik v tisti zavod, nekateri so butnili vanj, kakor so bili dolgi in široki, pa vendar stoje zopet pokonci kakor smreka. Moja nesreča ni bil predpasnik, temveč infula.“

„Kako to?“

„Saj veš; ko je naš gospod škof postal to, kar je, je takoj začel preobračati kozolce, tako da so izpremenili besede svetega pisma: „Kjer so dva ali trije zbrani v mojem imenu, sem jaz med njimi.“ v stavek: „Kjer so dva ali trije duhovniki skupaj, zmerjajo škofa.“

„Dà, res je bilo tako, in žal da še sedaj ni drugače.“

„Takrat torej, ko se je v veseli družbi samih duhovnikov pri neki priložnosti zopet kritiziralo škofa, sem dejal: „Ako bi škof deseti del tega, kar ima preveč v trebuhu, imel v glavi, bi bilo bolje zanj in za škofijo.“ Seveda ne bi bil smel reči tega, dasi ravno sem bil prepričan, da ni denuncianta med nami.“

„In vendar je bil?“

„Kajpada je bil, še celo moj lastni župnik, ki bi me bil videl najrajši v deveti deželi; ker sem mu bil prišel na sled . . . Toda to je druga reč.“

vejši bedi živeči proletarci najmanj zavedajo svojega pravega položaja. Ideja emancipacije in organizacije ima med njimi nepripravna tla in vsakemu sociologu je znano, da je pravi nositelj boja za osvoboditev naprednejši, vsaj deloma bolje situirani proletarijat.

Postanek takega delavstva je odvisen od kapitalističnih razmer. Kljub vsem svojim izkoriščevalnim tendencam je kapitalizem prisiljen v nekem štadiju, vstvariti za najbolj potrebne delavce vsaj znosne razmere. Kjer pa je kapitalizem še nerazvit, dočim trpi domača mala obrtnija že pod tujo industrialno konkurenco, tam so razmere za delavca najbolj neugodne, ker se hočejo mala podjetja rešiti na njih račun. V takih okoliščinah je proletarijat najbolj obnemogel in na poti do takega ljudstva naletava socializem na največje ovire.

V takih razmerah je pa tudi položaj velikega dela inteligence zelo podoben delavskemu. Višja izobrazba in vaja mišljenja omogoča onim krogom, prodreti bližje k jedru glavnega vprašanja in skoraj neizogibno je, da nalete tudi na socializem, zlasti ako so jih politične stranke razočarale, ako prihajajo v dotiko z zunanjim svetom, ako ima literatura na nje močan upliv i. t. d. Inteligenca pa ne more pridržati socializma nikoli zase, ker bi bila brez mase nemočna in njeni lastni interesi je tedaj silijo, da zdrami množico in ji odpre pota do izpoznanja, kajti dejanski rešitelj socialnega vprašanja vendar ne more biti nihče drugi, nego proletarijat.

Tisti proces torej ni čuden.

Čudno pa je, da je med našo inteligenco tako malo zanimanja za socializem in da se naši omikanci tako izogibajo socialne demokracije. Čudno, ker je neopravičeno, nelogično, kajti razmere naših izobražencev bi jih morale trumoma nagnati v socialistični tabor.

Omika je tista last, na katero so naši inteligenti najbolj ponosni. Deloma po pravici. Seveda se mora priznati, da bi bil marsikateri delavec, ki je obsojen, da celo življenje krpa črevlje, dosegel enako znanje in ga znal koristno rabiti zase in za družbo, ako ga ne bi bilo prokletstvo socialnih razmer v mladih letih izpodilo iz šole in mu nevporno zaprlo hram vede. Na drugi strani pa je tudi resnica, da je premnogo naših inteligentov izkusilo v dijaški dobi vse grenkosti proletarskega življenja in le s pomočjo stradanja in trpljenja končalo svoje študije. Ravno oni imajo pravico, ponášati se s svojim znanjem.

„In zato so te vtaknili takoj na nekoliko dni tja?“

„Mačka! Na dva meseca! In od tedaj sem izgubljen, pa naj . . .“

„Gospod Öttinger!“ zakliče sedaj sluga in pokaže na vrata škofove sobane, skozi katera je stari grešnik takoj izginil.

Župnik Hercog bi bil sedaj rad vprašal slugo, ali bode moral še dolgo čakati; toda ta ga je pogledal tako grdo, da je rajši vzel brevir iz žepa ter molil hore.

Kmalu se je povrnil kaplan; obup in humor sta se še mešala na njegovem obrazu. Zmagal pa je navidezno poslednji, ko je prišel do župnika.

„To je bilo kratko in dobro,“ ga je nagovoril ta.

„Kratko seveda, ker sem takoj priznal kakor zločinec. Ali dobro . . . no . . . kakor se vzame. Štiri tedne v kaznilnici, to ni ravno dobro.“

„Kakšno neumnost si pa zopet storil? Hudobnosti ti pač ne pripisujem.“

„In vendar je bila hudobija, velika hudobija. Slab dovtip je bil, ki sem ga bil povedal med duhovniki. Prišel mi je ravno na misel, pa sem ga sprožil brez prevdarka.“

V praktičnem življenju se pa vpraša: Koliko je njih inteligenca vredna? Koliko koristi? Odkritosrčni odgovor na to pravi: Neizmerno mnogo, in — nič. Mnogo tistim, ki rabijo njih znanje; prav malo ali pa nič njim, lastnikom znanja. Izobrazba daje človeku v sedanji družbi neznansko malo garancije za primerne življenjske razmere.

Vsako pozna danes imena Vanderbilt, Morgan, Joy Gould i. t. d. Uslužni časniki so jih ovili z vencem legend, če se pa odtrga okraske, se prikaže gola resnica, da so nako-pičili milione in milijarde, v najboljšem slučaju z brezobzirno špekulacijo, slonečo veliko bolj na široki vesti in predrznosti, nego na inteligenci. S samo omiko ne doseže nihče takih bogastev. Znanja je bilo pač treba za napravo in organizacijo velikanskih podjetij, za izvrševanje prometa in kupčije; ali potrebno znanje so si kupili, kakor fizično moč delavcev, kakor stroje, kakor blagajne, v katerih kopičijo obresti, ki jih sami ne morejo prešteti. Najvišje, kar premore človek, um in duh, stoji v službi prostaka mamona, ki se debelji od njih v neskončnost, od njih sadov pa jim meče drob-tine pred noge.

Kapitalizem je sramotno degradiral inteligenco — inteligenca pa večinoma mirno prenaša to ponižanje in njena čuvstva se ne upro proti «redu», ki jo postavlja na lakajsko stališče!

Srečen špekulant, ki ne zna morda prav podpisati svojega imena in je bil le toliko previden, da ni zašel naravnost v zanjke kazenskega zakona, nakupi zemljišč in hiš, grajščin in bark, naloži denarja v hranilnicah in bankah, ostane tepec in surovež, a inteligentni ljudje, ki so se naporno učili pol življenja, se mu klanjajo do tal, kajti če hoče, jim lahko «da kruba», — to se pravi, lahko milostno sprejme bogate sadove ponujane mu dela, pa jih odškoduje s smešno malenkostjo. Bogato znanje, občudovanja vredne zmožnosti pa hodijo po deželi; ne le, da ne bodo nikoli dosegle enakega bogastva, enakega socialnega položaja, ampak morda sploh ne najdejo prostorčka, ki bi jim zagotovil toliko skromno življenje, da se jim ne bi bilo treba vsak dan tresti za kruh prihodnjega dne. Njegovi sinovi, ne da bi se jim bilo treba kaj učiti, postanejo veljaki s pomočjo denarja, ki ga je spretno nabral; njegove hčeri bodo «partije», naj so lepe ali grde, pametne ali neumne, omikane ali surove. Omikanec, ki se je oženil brez bogate dote, bode pa moral prosjačiti, da dobe njegovi talentirani sinovi kake štipendije,

„Ali lahko izvem, kaj je bilo?“

„Zakaj pa ne, če moram biti že zaprt, naj se pa tudi ve, zakaj. Kesam se le, da mi ni prišel boljši dovtip na misel.“

„Kakšen je pa bil? Res, radoveden sem že.“

„Uganka je bila. Kakšna razlika je med našim škofom in med votlim zobom?“

„Naš škof pa votel zob? Te uganke ne rešim.“

„Pač nisi tako pameten, kakor naš dekan Rocinger . . . Stoj, na misel mi prihaja tudi dovtip o dekanu Rocingerju.“

„Rajši ne delaj več dovtipov, sicer sploh ne prideš več iz kaznilnice.“

„Prav imaš. Ali Rocinger je uganil takoj.“

„In kakšna je rešitev?“

„Razlike ni.“

„Med škofom in votlim zobom? Kako da ne?“

„Enostavno: Oba sta nažrta.“

Župnik bi se bil najrajši zasmel na ves glas, ali prostor ni bil primeren za to in še manj vabljuje so bile posledice dovtipa.

če jih ne dobe, jih bode pa moral dati v lemenat, v advokatsko pisarno, ali pa morda k črevljariju in srečen bode moral biti, ako mu vzamejo hčerko za učiteljico ali k pošti s petindvajsetimi forinti na mesec.

Vse to prenaša naša inteligenca in ne čuti, kako jo ponižuje, da morajo izobraženi uradniki heraćiti za deset kron priboljška na plačo, dočim se nezmožna ošabnost valja po denarnih vrečah, katere jim je napolnilo tuje delo. Kdaj nastane preobrat?

Politični odsevi.

Odsek za volilno reformo je začel z razpravo zakona o volilni svobodi. Ako bi bilo politično življenje v naši državi res demokratično, bi bila sama misel na tak zakon absurdna, kajti politično zrelo ljudstvo bi moralo imeti vedno pred očmi, da je pravi namen volitev dognati, kakšnega političnega mnenja je večina naroda, odnosno volilcev; to pa je seveda le mogoče, ako more vsakdo voliti popolnoma svobodno. Da pa je ravno v Avstriji sleparstvo pri volitvah tako razširjeno, se mora izvajati v prvi vrsti od dosedanjega volilnega zistema, ki ni mogel nikoli ustvariti prave slike političnih razmer. Privilegij korumpira — to so dokazale skoraj vse volitve v Avstriji. Kdor ga uživa, se boji zanj, kakor kapitalist za svoje bogastvo in hoče imeti še obresti, kakor Nabob od milijonov; kdor ga nima, čuti krivičnost, pa jo izkuša kolikor mogoče izravnati. Vsak greh izvira iz razmer, tudi volilne sleparije. Zato bode že novi volilni red mnogo popravljen v tem oziru, čeravno ni upati, da izgine takoj vsak švindl, ker so se ljudje že preveč navadili nanj, da bi mogli naenkrat izhajati brez njega. Zakon za varstvo volilne svobode je torej umesten. Izključeno pa je popolnoma, da bi mogla taka postava ustrezati vsem zahtevam, da bi bila idealna, kajti da more doseči svoj namen, se mora poslužiti tistega sredstva, ki daje določbam kolikor toliko garancije, da se jih bode upštevalo. Delovati more s kaznijo in to res ni napredek, temveč z demokratičnega in s kulturnega stališča je to obžalovanja vredno. Neupoln pa ostane vsak podoben zakon zlasti zaradi tega, ker ne more odpraviti upliva in presije, ki je utemeljena v razmerah samih. Odvisnost, ki dejansko obstoji in ki izvira iz dejstev, bode obstojala, dokler obstoje razmere in noben zakon je ne more preprečiti. Nevtajivo je pa dejstvo, da so gospodarsko slabejši sloji odvisni od gospodarsko močnih.

„Dekan Rocinger pa ni le rešil uganke, temveč jo je tudi službouljudno naznanil škofu.“

„In sedaj si dobil ceno zanjo. Ali kako moreš delati vpričo Rocingerja take slabe dovtype?“

„Saj nisem mislil, da ugane.“

„Veš kaj? Zanj je bila to res uganka za nagrado. Po ceno že pride, kadar bode prosto prvo mesto kanonika.“

„Rajši grem pa že za svoj slabi dovtype v kaznilnico, kakor da bi dosegel s takimi sredstvi kanoništvo.“

Še bi se bila pogovarjala tovariša, ali med vrati škofove sobane se je prikazala herkulična postava. Bil je škofovski kurzor, ki je imel nalogo, odvajati škofove kaznjence v kaznilnico v Niedertalu, kamor pošiljajo avstrijski škofje svoje posvečene obsojence. Ne da bi izpregovoril besedico, je položil kaplanu roko na ramo in ta mu je sledil brez besede. Samo za slovo je še pogledal svojega starega tovariša. Župnik je molil dalje iz svojega brevirja, ali prave nabožnosti ni mogel več najti. Njegove misli so spremljale nesrečnega sobrata na poti v kaznilnico.

V družbi, ki se naslanja na gospodarsko neenakost, se ne more realizirati nobene svobode. To privabi delavcem zopet v spomin nauk, da so v kapitalistični družbi mogoče olajšave, svoboda pa je v njej prazna fraza, naj se jo vtakne v milion paragrafov. Zato je seveda zakon o volilni svobodi vendar času primeren in želeti je le, da najde odsek tako obliko, s katero se pride najbližje k cilju, ki pa vendar ne bode brez potrebe šikanirala ravno tiste, katere hoče varovati: državljane, volilce.

V državnem zboru je začela v torek debata o Geßmannovem nujnem predlogu, ki zahteva, da se začne takoj z drugim čitanjem volilne reforme. To je predlog, kateremu ne more nasprotovati nihče drugi, kakor absolutni sovražniki reforme, tisti, ki ne marajo za nobeno ceno splošne in enake volilne pravice, v nobeni obliki. Stvar je tako jasna, da je ni mogoče zavijati z nobenim »utemeljevanjem« in slovenski liberalci so si sami izrekli obsodbo, ko so z Vsenemci, Klofačevci in grofom Šternbergom začeli z opozicijo in s smešnim poizkusom obstrukcije proti predlogu. Recimo, da bi se šlo drju. Tavčarju res za izboljšanje odsekovega elaborata, česar mu seveda nihče ne veruje, tedaj bi moral vendar po vseh pravih logike sam skrbeti za to, da se ne zavleče specialna debata. Vsako zatezanje zmanjša nado na možnost kakšnega izboljšanja. Čim pozneje bi prišla reforma na dnevni red, tem krajši bi bil čas za razpravo, tembolj bi bilo treba hiteti in tembolj bi postala iluzorična vsaka izprememba. To morajo kapirati tudi liberalci in gotovo imajo toliko razuma. Rayno zato je pa evidentno, da hočejo — seveda »brez upa zmage« — preprečiti reformo, odnosno izvabiti, kakor je izjavil dr. Tavčar v odseku — oktrea. V taki situaciji je pa že več kakor smelo, govoriti še o koroških Slovincih in o koroških mandatih. Nihče ne more prizadeti koroškim Slovincem toliko škode, kakor obstrukcionisti, kajti če je upanje majhno, da bi se v zbornici doseglo še kakšno remedium zanje, uničujejo liberalci še zadnji sled zadnjega upanja. Sploh se pa kvalificira početje liberalcev dovolj značajno z njih neodkritosrčnostjo. Vsi, kar jih je, so že priznali, da se ne more preprečiti reforme in vsi se delajo v parlamentu, kakor da bi verjeli v uspešnost svoje otroške obstrukcije. Taka politika je pa nedostojna. Ako bi liberalci res mislili, da je volilna reforma nesreča, katere pa ne morejo preprečiti, tedaj bi imeli samo eno pot, ako bi hoteli ostati dosledni

Kako izvrsten duhovnik bi bil lahko postal odkritosrčni, ravnodušni človek, ako bi bil znal škof prav ravnati s takimi značajmi! Kajti vzlic razposajenemu humorju je bil vendar tisočkrat boljši od petoliznikov in denunciantov, ki so se plazili v ponižnosti pred škofom, pa so vendar vladali nad njim.

Že davno je župnik zopet vtaknil svoj brevir v žep in čakanje mu je postalo že dolgo. Kaj bi doma lahko vse opravil v tem času! Gledal je nekaj časa skozi okno na ulico. Kakšno živo vrvenje je bilo tam doli! Samo stena je ločila to, kar je bilo gori in kar je bilo doli, in vendar, kakšen razloček! Ljudje tekajo doli semtertja in niti ne slutijo, da se vlada tukaj del sveta, da se za to steno odpirajo in zapirajo nebesa.

Pa jim tudi ni nič mar. Vsakdanji kruh in skrb za družino je tista gonilna moč, ki jim spravlja noge v gibanje.

Preko tega zidu, preko gospodov in sužnjev za njim so bili že prešli na dnevni red. Eni so sovražili škofa, drugim je bil brez pomena, s škofom vred pa tudi ostali popje. Koliko jih je izmed tega ljudstva v salonski in v delavski obleki, ko gredo še

— namreč odložiti bi morali mandate. Seveda se najde v liberalni štacuni vsega prej, nego doslednosti.

Torkova seja poslanske zbornice je trajala samo do 1/3, 3. popoldan, ker je bil tedaj pogreb nadvojvode Otona. Po razmeroma kratki razpravi o Geßmannovem predlogu je bila zaključena debata ter sta bila za generalna govornika izvoljena Schöpfer pro, dr. Tavčar pa contra. Liberalci bodo menda ponosni, pa nimajo zakaj.

Glasovanje o Geßmannovem predlogu je bilo v sredo popoldan. Proti nujnosti predloga je govoril prvi dr. Tavčar, ki je napadel volilno reformo sploh. Za nujnost je govoril Schöpfer. Vsenemci so »obstruirali« z razgrajanjem in z bezniškimi psovkami. Stein je zahteval glasovanje po imenih, kar je bilo odklonjeno. Za nujnost je glasovalo 227 poslancev, proti pa 46. Glasovali so proti: Nemški in češki veleposestniki, Vsenemci in slovenski liberalci. Rusinski poslanci so se vzdržali glasovanja. Vsenemci so med glasovanjem vsipali prostaške klice najnižje vrste nad poslance, ki so glasovali za nujnost in nadvlado. Onemoglost njih početja se je pa evidentno pokazala. Vpisovanje govornikov za meritorno razpravo se je že začelo.

Manire obstrukcionistov v zbornici spominjajo na najžalostnejše čase avstrijskega parlamentarizma. Ton, ki vlada tam, odkar je na razpravi Geßmannov nujni predlog, se more študirati sicer samo v zakotnih beznicah. Posebni mojstri v surovosti konverzacije so Vsenemci, med katerimi se najbolj odlikujeta stari Schönerer in Franko Stein. Izrazi kakor »šuft«, »Schurke« i. t. d. letajo kakor smrdeče bombe po zborovalni dvorani in diskreditirajo avstrijski parlamentarizem pred celim svetom. In ta »kultura« je sedaj vzor našim liberalcem!

Taktiko Vsenemcev proti volilni reformi, tistih Vsenemcev, s katerimi so sedaj združeni naši liberalci, označuje sledeča epizoda: Na nekem vsenemškem shodu na Dunaju je poslanec Franko Stein dejal, da ga je poslanec Kaiser pooblastil za izjavo, da mu je (Kaiserju) ministrski predsednik Beck rekel, naj ne dela volilni reformi težav, zato pa mu garantira vlada, da ga bode pri prihodnjih volitvah z vso močjo podpirala. To je porabil tudi »Slovenski Narod«, ki je hotel zbuditi mnenje, da se izvršuje volilna reforma samo pod pritiskom vlade, in da to ni ljudska zahteva. Sedaj pa je poslal poslanec Kaiser, podpredsednik zbornice in

v nedeljo v cerkev? Koliko jih gre na izpoved? Tiste, ki imajo še tako navado, se izpozna oddaleč po obleki, po hoji, po držanju.

Kako se godi to? Ali so izveličevalna sredstva cerkve izgubila svojo moč? Ali ne potrebujejo ljudje več nadnaravne pomoči? Cerkev je bila še stari vir izveličanja. Ljudje so hrepeneli bolj kakor prej po resnici. Ali če se ne tlačijo več k viru, morajo biti krivi le oni, ki so vzeli studenec v svojo last in zahtevajo visoko zdraviliško takso, ali pa mešajo med sveto vodo britko sol politike.

Take tužne misli so ga odgnale od okna. Ko je hotel sestiti, je že opazil, da je zavzela že tercijska njegov stol. Duhovniki so prihajali in odhajali, ta s ponosno povzdignjeno glavo, v hoji in gesti posnemajoč škofa; oni neskončno ponižen, kakor da se ne upa vdihavati zraka, po katerem se ziblje naslednik svetih apostolov, namestnik božji. Tudi nekdanji Hercogov župnik, kanonik Šuster, je prišel s kupom spisov.

Visoka starost ga je že sključila; hrbet mu je segal tako visoko, kakor plešasta glava. Neprestano delo pri pisalni mizi za blagor cerkve mu je skrivilo telo na eno

formaciji «Deutschnationale Korrespondenz» pismo, v katerem pravi, da ni nikoli pooblastil Steina za tako izjavo. Veliki Nemec Stein se je torej poslužil čisto navadne laži.

Hrvatski sabor je sklican na dan 12. t. m. Dva meseca se je odlašalo to sklicanje in celo poletje so spletkarili nasprotniki novega kurza proti novi večini in novi vladi. Vidi se, da so imeli v visokih krogih mnogo zaslombe in stališče sedanje vlade je zelo težavno. Na čelu je ostala glava iz dobe starega režima; ban je še vedno grof Pejačević. Izravno vladi podrejeni so pa ostali tudi stebri starega sistema, madjarski veliki župani in okrajni predstojniki, ki jih je sicer nova vlada precej premestila, a jih ni mogla odstraniti. Oni se ne zmenijo za načela vladnih predstojnikov, vladajo v svojih županijah in okrajih po «stari navadi» in diskreditirajo vlado kolikor le morejo — kajti odgovornost more seveda nositi ona. Največ trpe pod temi razmerami delavci, ki se jih preganja še ravno tako, kakor v Khuenovih časih. Odgonski voz je še vedno sredstvo, s katerim rešujejo razne oblasti brutalne podjetnike pred stavkajočimi delavci. — Zmaga hrvatske-srbske koalicije je nedvomno političnega pomena, ali že sedaj se pokazuje, da je bila to sama etapa in nič definitivnega. Hrvatska politika je danes nevtajivo odvisna od volje madjarske koalicije, od katere se pa na noben način ne sme pričakovati odkritosrčnosti. Budimpeštanski gospodje so prav dobri kupčevalci in ko jim je bila moralna pomoč Hrvatov koristna v boju z Dunajem, so se je radi poslužili. Tudi sedaj še niso tako daleč, da jim ne bi bilo treba, pokazovati Hrvatom prijaznega lica. Pa ga kažejo. To je pa tudi vse. Ravno tako, kakor bi madjarska koalicija rada opeharila delavce za obljubljeno volilno reformo, tako čaka tudi napram Hrvatom samo na čas, ko bode njena moč dovolj utrjena, da jim potem lahko pokažejo kremplje. Vprašanje je, ali bodo znali Hrvatje medtem utrditi svojo moč tako, da bodo pripravljeni. Poleg konstitucionalnih, bi bile v ta namen potrebne zlasti socialne reforme, ki bi povzdignile moč ljudstva. Ali za to se ne opazi v hrvatsko-srbski koaliciji dosti smisla, in menda se bode to nad njo še bridko maščevalo.

Srbski ministrski predsednik Pašić baje odslopi. Zadeva z nakupom topov, ki hoče srbska vlada naročiti na Francoskem pri Schneiderju, se je vendar tako zasukala, da Pašić ne more obvarovati svojega stališča. Tudi težave pri najetju državnega posojila,

stran, tako da se je zibal težki zlati, na dolgi zlati verižici pripeti križ, ki ga je nosil okoli vratu, prosto po zraku. Takoj je moral izpoznati svojega nekdanjega kaplana, kajti zelo mračen pogled mu je švignil izpod košatih obrvi in njegove glasne misli je izdalo mrmranje o „tatu in o kazni božji“.

Župnik se je hotel približati svojemu predhodniku, ta pa je že izginil za vrati do škofa.

Na raznih stolpih je že odzvonila dvanajsta ura in še vedno je čakal župnik Hercog. Ako bi ga bila čakala dolžnost govora, bi ga bil gotovo že pozabil.

Končno, ko je prišla starejša ženska z ruto, sezajočo ji nad oči, s hudobno veselim pogledom iz škofovih soban, je bil poklican tudi župnik Hercog na avdienco.

Na preprogi, ki je bila potegnjena skozi sedem sob, ni bilo čuti njegovih korakov, kar ga je navdajalo skoraj z neprijetnimi občutki. Bil je navajen, odgovarjati sam sebi za vsak korak. Po njegovih gorah se je slišalo vsako stopinjo, zato se mu je zdela sedaj dolga pot po preprogi pošastno tiha. Le na kratko je mogel pogledati sobe, po katerih ga je vodil komorni sluga, sto-

glede katerega je prišel baje v nasprotje s kraljem Petrom, so omajale njegovo pozicijo. Za naslednika se imenuje Vujića ali pa Miladinovića. Tako tava Srbija od krize do krize, in njeni navdušeni slavitelji, ki hočejo po sili napraviti iz nje nekak jugoslovanski Piemont, bodo morali prej ali slej priznati, da ima balkanska država najprej dosti opraviti, ako hoče reformirati doma toliko, da doseže vsaj deloma stalne razmere.

Nova francoska vlada je v ponedeljek seznanila zbornico s svojim programom, ki ga je prečital ministrski predsednik Clémenteau. Njegov program zasluži vso pozornost in umevno je, da je bila v ponedeljek zbornica popolnoma zasedena. Vladna izjava omenja Sarrienov odstop in pravi potem: Zunanja politika kabineta je že znana; s ponosom lahko konstatiramo, da se ni mogla republika odkar obstoji, nikoli po pravici obtožiti, da bi bila poizkusila kvariti evropski mir. Tudi za naprej bomo nastopali zanj, tako da se ne bode moglo dvomiti o naših namelih. Sprejeti pa moramo tudi pogoje mednarodnega ravnotežja, ki jih nalaga sedanji položaj Evrope vsem narodom. Ako se naslanja mir civiliziranega sveta na orožje, se ne moremo razorožiti. Do tistega srečnega, a negotovega dne, ko se bode lahko izpremenilo zistem ohvarovanja reda med narodi, je naša prva dolžnost do domovine, ne dovoliti, da bi se kakorkoli oslabilo moč njene obrambe. — V tem ko gojimo in krepčamo dobre razmere z vsemi vladaми, bomo skrbeli za vzdržanje v interesu miru od obeh strani sklenjene aliance in za pospeševanje urejenih prijateljstev. Naša diplomacija, ki mora biti vedno republikanskega duha, se bode spominjala, da je v težkih urah moralna moč odkritosrčne politike lahko odločilnega pomena na mnenje Evrope. Vlada bode spravila demokracijo do moči, ter jo učila, nalagati si zmernost v porabi te moči. Zakonski načrt bode organiziral popolno porabo vseh virov za rekrutiranje vojske. V vojaško organizacijo mora priti demokratični duh. Vojna sodišča se odpravi. V soglasje se mora spraviti človeške pravice z zahtevami narodne obrambe. Način volitev za zakonodajni zbor se razširi, osebna svoboda pa dobi najprej garancije proti administrativni samovolji. Posvetovljenje šol se privede v najkrajšem času do uresničenja. Vlada bode zahtevala razveljavljenje zakona Falloux in s pomočjo ločitve cerkve in države, katero je odobrila dežela, se potruji za var-

pajoč brez glasu pred njim. Vendar je opazil veliko izpremembo, ki se je izvršila izza smrti prejšnjega škofa. Takrat je viselo na stenah nekoliko oljnatih slik, izborna dela slikarstva; sedaj so bile stene polne diplom častnega meščanstva in društvenišтва škofovskega. Bil je prekratek čas, da bi bil prišel župnik do jasnosti zaradi neprijetnega občutka; že je prekoračil sedmo sobo in stal je pred škofom. Resen je sedel ta na širokem naslonjaču ter je upiral strog pogled na prišleca.

Župnik je pač vedel, da je uvedena pri sedanjem škofu rimska ceremonialnost in da se vržejo duhovniki radi pred škofom na tla, ako žele, da dosežejo uspeh s svojimi prošnjami. Tudi župnik Hercog je hotel prositi, da bi dobil kaplana; ni se pa maral siliti na hinavščino, ki je bila zoprna njegovemu značaju. Ni mu bilo mogoče, približati se človeku s tistim češčenjem, s katerim je molil boga v cerkvi, pa najsi je ta človek škof. Prijel pa je za škofovo roko, da bi jo poljubil. Že je bil z ustnami prav blizu posvečene roke in tudi ta poljub je zahteval premaganje samega sebe, ko je župnik videl tolste prste. Toda do poljuba

stvo neomejene svobode vesti. Misleči na vkoreninjene predsodke, bomo do vso odločnostjo zaprli pot sramolečemu povratku duha, ki prihaja od tuje vlasti. Zavarovali bomo versko svobodo ter bomo v ta namen brez slabosti porabili vse določbe zakona, in če bode treba, poskrbeli za nova sredstva. Z ustanovitvijo ministrstva za delo in za javno skrb hoče vlada izreči načelo: Pravičnost brez predsodkov. Odločena je, rešiti čim hitreje vprašanje starostne preskrbe delavcev. Popravila bode tudi zakon o strokovnih družtvih ter bode razširila njih delokrog, za uradnike pa bode predložila društveni zakon z določbo, da se morajo držati meje svojih dolžnosti. Kot prvi korak za izboljšanje železniške uprave se predloži nakup zapadnih železnic. Rudniški zakon bode revidiran in določena bode državna kontrola; promet, ki bi nasprotovali uvedbi potrebnih varstvenih naprav, izgube koncesijo, ali pa bode država, oziraje se na zakonite garancije, nakupila posamezne promete. Vlada predloži zbornici načrt o progresivnem dohodninskem davku in če bode treba, tudi o davku na kapital. Končno bode reformiran finančni zistem okrožij in občin. — Zbornica je odobrila program s 395 proti 96 glasovom.

Domače stvari.

Someščani I

Kranjski deželni odbor je vpokojil vodjo deželne blaznice na Studencu, drja. Karola viteza Bleiweisa; prepovedal je ordinariju drju. Divjaku izvrševanje privatne prakse, odpustil pa je hipoma ordinarija drja. Robido. To neenako ravnanje z zdravniškim osebjem na zavodu take važnosti, kakršne je umobolnica, mora tembolj osupniti prebivalstvo, ker je splošno znano, da se je ravno dr. Robida mnogo trudil za reforme in za odstranitev nedostatkov in nerednosti na Studencu ter dela sumarična justica deželnega odbora vtisk, da se je hotel enostavno iznebiti zdravnika, ki mu je postal neprijeten v javnosti.

Odpust drja. Robide ima na sebi znamenja maščevanja in kabinetne justice ter vznemirja vse kroge, ker se bolj obuja sum, da so deželni uradniki in uslužbenci na Kranjskem res brezpravni in da vladajo pri raznih deželnih zavodih javnosti prikrivane, a vendar kričeče razmere.

ni prišlo. Komaj se je bil župnik prav dotaknil debele roke, in že mu je bila zopet odtegnjena. Čutil se je pač, da si škof ne da poljubiti roke od duhovnika, ki pije vsaki dan presveto kri. Pravega razloga ni mogel nikakor slutiti. Škof mu je odtegnil roko z občutkom svetosti ter zgražanja pred grehom. Dotikljaj brezbožnega duhovnika ga je pretresel in že ga je začelo daviti v vratu, tako da ni mogel odgovoriti ničesar, ko je župnik pozdravil po katoliško: „Laudetur Jesus Christus.“

V ozadju je sedel pri posebni mizi, na kateri je stalo med dvema lestencema razpelo za prisege in velik kup papirja, mlad duhovnik s peresom v roki, z velikimi očmi zroč na starega župnika.

„Vaša kuharica se imenuje Magdalena Centuri?“ je vprašal škof, kakor po sili, da mora izgovoriti ime tako brezbožne osebe.

„Da, Vaša škofovska milost,“ je odgovoril župnik v čudu nad vprašanjem, ki ga ni pričakoval.

„Ali je devica?“ je zadonelo strogo iz škofovih ust, dočim so se upirale njegove oči presunljivo v župnika. Dalje prih.

Te reči se tičejo nedvomno vsega prebivalstva in silijo javnost, da se peča z njimi. Zato priredi podpisani odbor ad hoc

v nedeljo, 11. novembra ob 1/2 10 dopoldan

Ljudski shod

v veliki dvorani hotela «Union» z dnevnim redom: **Deželni odbor, blaznica na Studencu in deželni zavodi sploh.**

Someščani!

Prihitite na ta shod brez razlike političnega mišljenja, kajti kar se je zgodilo v umobolnici, je memento vsem. Deželni odbor je organ cele dežele in vse prebivalstvo ima pravico vedeti, kako vlada in kakšne so razmere pod njegovim ravnanjem.

Povabljeni so deželni glavar, deželni odborniki ter deželni poslanci.

Sklicatelji:

Ivan Franke, ces. svetnik, c. kr. profesor; Josip Gostinčar, privatni uradnik; Etbil Kristan, pisatelj; Ivan Mlinar, tiskar; dr. Vladislav Pegan, odvetniški kandidat; dr. Vladimir Ravnihar, odvetnik; dr. Josip Stojc, praktični zdravnik; Ivan Štefe, urednik; dr. Ivan Zajec, praktični zdravnik.

Nov program objavlja izvrševalni odbor narodno-napredne stranke. Prvi načrt, ki je bil objavljen, je bil tako smešen, da je slavna eksekutiva sama zatajila težko porojeno dete svojega duha. Ali otrok, ki ga je sedaj adoptirala, tudi ni mnogo lepši in krepkejši. Pravzaprav je le stara spaka, le da so ji tupatam nekoliko pristigli lase. Ker se ni dala socialna demokracija kratkomalo pobasati v liberalno malho, so imenitni stilisti izpremenili svojo filozofijo o delavstvu; ne dekretirajo več, da je socialno-demokratska organizacija podrejen oddelek liberalne armade, temveč «pozdravljajo» samostalno «socialno organizacijo» delavskega stanu, žele samo, da ostane na «narodni» podlagi. Seveda bode zavedno delavstvo prav toliko vprašalo za novi paragraf, kolikor se je zmenilo za starega, pa bode pospeševalo svojo samostalno organizacijo ne le socialno, temveč tudi politično, in ostalo bode na podlagi razrednega boja, ker ta boj obstoji, pa naj ga liberalci priznajo, ali negirajo, ali pa zamolče. Svojo narodnost pa poznajo slovenski socialni demokratje tudi brez liberalnih želja. Izpremenjena je tudi točka o volilni pravici. Novi načrt trdi, da zahtevajo liberalci splošno in enako volilno pravico za zakonodajne zbornice (vide Tavčar, Plantan, Ferjančič, Oskar Gabršček); za avtonomne zastore pa zahtevajo sedaj, da se uvede načelo splošne in enake volilne pravice. Fina razlika, kaj? Toda sila nerodna! Načelo je lepa reč, ali zakaj hočejo biti liberalci samo za simbol tam, kjer imajo vso moč, da bi uveljavili popolno načelo, za absolutno pa tam, kjer odločujejo še drugi? Gospodje Tavčar, Hribar i. t. d. bodo že vedeli zakaj, ljudstvo pa tudi.

Afera drja. Robide, o kateri smo pisali že v zadnji številki, je naredila v Ljubljani pravo senzacijo. Ukrep deželnega odbora obsojajo pristasi vseh strank in značilno je, da nahaja odbor edinega zagovornika v — «Slovenskem Narodu». Čemu se je bilo treba liberalnemu glasilu eksponirati za to inštanco, je nerazumljivo ljudem, ki ne opazujejo, da se angažira ta list za vsako stvar, pri kateri je prizadet dr. Tavčar, ali pa katere ne more nihče drugi braniti. Nam je popolnoma neznan, kakšno ulogo je igral deželni odbornik dr. Tavčar v tej zadevi; vemo pa, da so poleg njega še drugi gospodje v odboru, katerih se včasih «Narod» ni dotikal z rokavicami. Tako je znal n. pr. ob času zadnjega deželnozbornskega zasedanja kaj vehementno napadati deželnega glavarja Detela, ki ni pristal «Narodove» stranke. Poleg njega je v deželnem odboru član klerikalne stranke Povše, poleg Grasselija sedi Nemeč grof Barbo. Kako to, da je «Narod» naenkrat kakor ofi

zagovornik te pisane družbe? — Drja. Robido imenuje liberalni list kverulanta. To je zelo splošna fraza, a če bi bila opravičena, to vendar še ne bi bil razlog, da se izpodi zdravnika - specialista stante pede iz službe. «Narod» pravi, da se drju. Robidi ni zgodila nobena krivica; do nasprotnega prepričanja mora priti vsakdo, ako je čital dekret, s katerim je dr. Robida odstavljen. Ali najznačilnejše je glede tega discipliniranja, kar je dejal glavar gospod Detela primarij drju. Gregoriču, ki je omenil, da navodi dekreta vendar ne morejo utemeljiti odpusta. Deželni glavar je na to dejal, da tisto kar je navedeno v dekretu sploh ni pravi razlog odslovljenja. Kako naj bi se tolmačilo te besede drugače, nego tako, kakor smo že zadnjič komentirali to zadevo, namreč, da se je hotel deželni odbor iznebiti zdravnika, ki mu je postal neprijeten? To mnenje podkrepuje še bolj dejstvo, da so deželni odborniki pisali zdravnikom pisma v tem smislu, da naj ne podpirajo drja. Robide. Ali je tako uplivanje na odvisne zdravnike res dopustno? Ravno to postopanje dokazuje, da je ta zadeva javne važnosti. Deželni odbor smatra svoje uradnike, tudi če imajo akademično stopnjo, za ljudi, ki ne smejo imeti lastnega mnenja; od tega deželnega odbora nikoli ni pričakovati modernega in edino pravega nazora, da je nastavljenec dolžan, točno in vestno izpolnjevati svojo službo, da je pa sicer svoboden državljan ter da njegovo politično mnenje, njegov socialni nazor, njegovo versko ali neversko prepričanje prav nič ni mar delodajalcu, tudi če mu je ime deželni odbor. Če se tako ravna z akademično graduiranimi uslužbenci, česa se imajo potem nadejati nižji uradniki, delavci i. t. d.? In če ima tako prakso deželni odbor, kako naj potem tolmači privatni podjetnik svojo oblast nad delavcem? Resen nauk pa daje dogodek pred vsem deželnim uradnikom. Iz njega lahko razvidijo, kako problematično je vsako varstvo, ki je odvisno samo od dobre volje «svete avtoritete», pa se ne opira na lastno moč. Kakor so se delavci naučili, da je organizacija za njih varstvo desetkrat več vredna, kakor vse pisane določbe, tako morajo tudi uradniki izvesti iz dejstev pravo konsekvenco: Organizirati se morajo in sicer ne organizirati za parado, temveč za ustvarjanje lastne moči, brez katere morajo postati žoge v rokah vsake samovolje. Javnost ima pa na teh razmerah tudi toliko interesa, da ga ne utaje vsi izmučeni komentarji.

Deželna bolnica v Ljubljani je stalen predmet nešteti pritožb in treba bi bilo, pisati knjige, ne pa časnik, da bi se posvetilo vsem primerno pažnjo. Mnogo je takih pritožb in tudi skeptik ne more verjeti, da bi izvirale vse iz prevelikih zahtev prizadetih oseb, ali da bi bile izmišljene. Stalna rubrika nezadovoljnosti je hrana. Dobro razumemo, da se ne more peči samih fazanov; verujemo tudi, da imajo bolniki včasih napačne pojme o vrednosti raznih hranil. Ali če se nam opetovano zatrjuje, da je hrana nezadostna, se mora pač verjeti; saj človek pač ve, kdaj ostane gladen. To je pa vendar nekaj, kar se ne bi smelo zgoditi v nobeni bolnišnici. Zadostna prehramba je tudi faktor pri zdravljenju, pomanjkanje hrane je pa mučilo. Ali so žganci, ki jih dobivajo bolniki, res nezabeljeni, tega seveda ne moremo kontrolirati; preveč masti pa že menda ni na njih, ker ni misliti, da bi si kdo nalašč izmislil take pritožbe. Gladen bolnik, ki ima denarja, si lahko vsaj tako pomaga, da si kaj kupi pri ondotnih usmiljenkah, hlebček kruha za 8 vinarjev, za 20 vinarjev surovega masla. Nekdaj so prodajale tudi vino po 64 vin. liter in pivo v steklenicah po 20 vin. liter. Ali se sedaj dobi pijače, ne vemo; nekoč se je to prodajanje ustavilo vsled neke pritožbe pri zdravniku. Takrat, ko se je to prodajalo, je pa vsekakor vladal neki protekcionizem; kdor ni ugajal kakšni merodajni osebi, ni dobil ničesar. V nekaterih bolnišnicah je navada, da se sme bolniku

prinesti kaj od zunaj, ako ni to prepovedano od zdravnika. V Ljubljani se je zgodilo, da je dal vratar aretirati človeka, ki je hotel nekaj prinesiti bolniku, čeravno je zdravnik dovolil. — Nekaterim bolnikom je primarij dovolil, da se smejo izprehajati po ograjenem vrtu in je naložil, da morajo biti vrata vedno odprta. Zdravnikova zapoved ni veljala, vrt je ostal zaprt. Še le po mnogih prošnjah bolnikov jih je izpustil strežaj na vrt, katerega je pa za njimi zaklenil kakor za jetniki. Ako je pričelo strežaj, so morali čakati, kdaj se poljubi streževati, da jim odpre. To se je zgodilo večinoma še le takrat, kadar so bili že prav mokri. Naravno, da so tudi v slučaju drugih potreb zaklenjena vrata več kakor neprijetna ovira. Skoro neverjeten je drug slučaj, o katerem se nam poroča. Neki bolnik je moral, kakor se nam zatrjuje, pomagati ves čas, kar je bil v bolnici, strežaju pri snazenju i. t. d.; a zapustiti je moral zavod brez vinarja; za njegovo delo ni dobil ničesar, čeravno bi bilo že navadno usmiljenje velevalo, da se mu pomaga, kajti mož je bil doma s Koroskega. — To je samo mala izbira iz celega kupa pritožb, ki jih pa vsled pomanjkanja prostora ni mogoče spraviti v javnost. Tudi če bi bila pritožba kakšnega posameznika pretirana, je vendar jasno, da v bolnici ni vse tako, kakor bi moralo biti v takem zavodu. Remedura je na vsak način potrebna, ljudje, katerim se lahko primeri, da morajo poiskati zavetišča v bolnici, morajo imeti gotovost, da najdejo tam vse, česar je bolniku treba.

Slovenske šole v Trstu — to se pravi, šole ki jih Slovenci nimajo, so naenkrat silno prirasle na srce drju. Tavčarju in ravno sedaj se je spomnil, da bi se lahko spravilo stvar v državni zbor. Šest let že sedi dr. Tavčar v dunajskem parlamentu, a še nikoli mu ni prišlo to na misel. Ravno tisti hip, ko ima zbornica začeti z razpravo volilne reforme v drugem branju, pa sproži liberalni poslanec svoje šole z loka. Povrh vsega pa še zahteva, naj ljudstvo veruje, da je njegov nujni predlog resnega značaja! Slovenske ljudske šole so važna stvar. Nihče ne čuti tega tako, kakor slovenski socialni demokratje v Trstu, ki nahajajo v pomanjkanju izobrazbe slovenskih delavcev gorostasne zapreke. Ali če so bili tržaški Slovenci v svojem boju za šole vseh dvaindvajset let nerodni, je drja. Tavčarja nujni predlog v državnem zboru prava burka, nedostojna takega predmeta in liberalni poslanec persiflira resno zahtevo tako, da je ne bi mogel hujše najzagrizenjši nasprotnik. «Narod» piše sedaj o stvari razburjene članke in notice, a ravno to je najbolj razdražljivo, kajti nihče ne bode smatral drja. Tavčarja za takega političnega bebca, kakor ga prikazuje njegov lastni organ z jezuitičnim namenom, vsiliti čitateljem mnenje, da je dr. Tavčar pravi mučenik narodne ideje in prikriti dejstvo, da ni hotel nič drugega, kakor nagajati volilni reformi. Dr. Tavčar ve prav dobro, da je treba za vsako zahtevo, naj je še tako opravičena, najti pravi čas. In v hipu, ko je volilna reforma najaktualnejši in najvažnejši predmet razprave, je norost misliti, da se najde v zbornici dovolj zanimanja za taka vprašanja. Tudi se ne prezentira takih terjatev v času, ko kompromitira vsak predlog drja. Tavčarja eo ipso njegovo obstrukcijo v odseku ter nosi vse, karkoli predlaga, obstrukcionistični pečat. Dr. Tavčar pa tudi ve, da se ne prihaja z nujnimi predlogi v zbornico brez potrebne priprave. Naj je gospod doktor študiral tržaški material ali ne študiral, pripravljen vendar ni bil, sicer ne bi bilo treba iskati še le v zbornici podpore za predlog. In «Narod» se znaša čisto po nepotrebnem nad klerikalci, ki niso vstali za Tavčarjev nujnost, kajti naj se smatra klerikalne poslance za kar se hoče, vsekakor se jih prej vpraša, ako se želi ravno od njih podporo. Argumantacija liberalnega organa je pa sploh popolnoma šolarska, seveda spominja na tiste šolarje, ki kažejo učitelju v

lice najresnejši obraz, za hrbtom pa osle. Po «Narodovi» logiki je bila za Tavčarjev predlog zadnja ura, češ, v novem parlamentu bodo narodnostna vprašanja potisnjena v stran. Vsi logično misleči sodijo sicer, da je preosnova parlamenta ravno zato v Avstriji posebno potrebna, ker mora postati državni zbor najpoprej sposoben za rešitev narodnega problema. Ali kaj se zmeni za to «Narod»? V sedanjem parlamentu imajo Nemci večino in kdor ne dela politike samo pri vrčku piva, razume, da mora ostati v takem parlamentu Tavčarjev predlog brez uspeha. V bodoči zbornici bode večina slovenska. Šance se torej popolnoma izpreobrnejo in dr. Tavčar ima Slovence tako za norca, da zahteva od njih, naj mu verujejo, da bil edino njegov predlog pribavil tržaskim Slovcem šole! Ta taktika je preveč «kunštna», da se ji ne bi poznalo, kako je neumna. In dr. Tavčar bi storil najpametneje, ako bi izstopil iz parlamenta ravno tako, kakor je izstopil iz odseka.

Vseučiliška poljudna predavanja mislijo vpeljati v Ljubljani, menda po vzoru dunajskih «Volkstümliche Universitätskurse». Profesor dr. Ilešič se je mudil te dni v Zagrebu in baje so mu nekateri ondodni vseučiliški profesorji obljubili, da prirede taka predavanja. Stvar bode seveda nekoliko težavna, kajti našemu ljudstvu ni hrvaščina tako umljiva, da bi lahko brez težav sledilo znanstvenim predavanjem. Sedaj se vidi, da bi bilo pri nas znanje hrvaščine bolj koristno, kakor znanje ruščine. Z dobro voljo bi se prebrodilo tudi to težavo. Vsekakor pozdravljamo namen tudi v tej obliki in če se uresniči projekt, bodo gotovo delavci porabili priložnost za seznanjenje z vedo. Seveda bode treba skrbeti, da bodo predavanja tudi primerna. In nekaj bi se dalo menda že tudi napraviti z domačimi močmi. Saj ne odločuje ravno naslov vseučiliškega profesorja.

Prečudno himno je zapel v pondeljek «Slovenski Narod». Taka pesem je to, da človek res strmi in zaman vprašuje, kakšni nagibi so morali dotičnemu liberalnemu žurnalistu diktirati notico, ki je pravi ditirambus na — madame Löwy in njen nekdanji zavod. Na Dunaju je glavna razprava proti neki madame Riehl, ki je imela tam mnogo let bordel. Proces razkriva grozovitosti, ki so najbridkejša satira na kulturo dvajsetega stoletja, razkriva človeške bestialnosti, ki jih je moglo le pero kakšnega Zole primerno opisati, razkriva nezasišeno brutaliziranje ubogih deklet, sramotno prodajanje lastnih hčera, policijske skandale i. t. d. Živec iz jeklene žice mora imeti človek, da ga ne obide zona pri čitanju poročila o tem res senzacionalnem procesu. Ali le «Slovenski Narod» more izvajati iz tega take konkluzije, kakršne je citati v njegovi pondeljki številki: «Ko bi bilo vse to res, kar se je pisalo in govorilo o zavodu madame Löwy, bi se se vedno lahko reklo, da je imela Löwy dobrodelen zavod v primeri z morilsko jamo madame Riehl.» Takega slavospeva menda madame Löwy sama ni pričakovala. In človek se ne more iznebiti vprašanja: Čemu vruga ji hoče «Narod» se post festum reševati renomé, ko je vendar razprava pri ljubljanskem sodišču in tudi še marsikaj drugega v dovolj živem spominu? Seveda, tista moralsterija, ki si zamaši ušesa, če le sliši besedo «prostitucija», je glupa. Radi bi vedeli, kako naj izhaja kapitalistična družba, družba z veljavnimi šegami, družba s sedanjimi določbami o razmerju spolov, brez prostitucije. Hinavščina, ki se razširja na tem polju, je gotovo zoprna do skrajnosti. Ali od priznanja dejstev pa do hvaljenja takih reči, kakršne so se godile v Löwyjevem zavodu in v depandansah, je vendar korak, ki prestopi že več nego je dopustno. Saj se vendar ni slo le zato, da se je vršilo spolno življenje izven legalnega okvira, nad čemur se hinavščina navadno najbolj zgraža, ampak dejstvo je, da se je prodajalo tista uboga dekleta, kakor živino na semnju, da se jih je izkoriščevalo

brez srca in duše in da niso našla varstva tam, kjer bi ga bile lahko zahtevale po vsej pravici. Ta reminiscenca je bila vsaj zelo nepotrebna, oblika, v katero jo zavija «Narod», je pa grozovita.

Shodi.

Ljubljana. Tukajšnja železničarska krajevna skupina splošnega pravovarstvenega in strokovnega društva je imela v ponedeljek, dne 15. oktobra ob 8. uri zvečer v salonu pri «Štajercu» na Resljevi cesti shod, kateremu je predsedoval sodrug Dostal. Edina točka dnevnega reda je bila: Volitev enega delegata na konferenco kurjačev in kurilničnih delavcev, ki se ima vršiti meseca novembra na Dunaju. Pomen konference je raztolmačil sodrug Uršič v nemškem in Vidmar v slovenskem jeziku. Nadalje sta še govorila sodruga Stayer in Kokol. Shod je bil izredno dobro obiskan, kar je znak, da napredujemo.

Škedenj pri Trstu. Politični odbor jugoslovanske socialno-demokratske stranke v Trstu priredi v nedeljo, 11. t. m. ob poltrem popoldan ljudski shod v dvorani gospe Marije Sancus v Škedenju. Dnevni red je: Volilna reforma in Slovenci.

Delavci! Usoda volilne reforme, ki je ogromne važnosti za delavsko ljudstvo, je v odločilnem štadiju. Za delavstvo je volilna preosnova brezpogojno nujna; brez temeljite izpremembe volilnega reda je delavskemu razredu v Avstriji onemogočeno resno politično življenje. Prihitite torej na ta shod, da se pogovorimo o naši najvažnejši politični zahtevi. Pokažite z mnogobrojno udeležbo, da se resnično zanimate za svoje pravice in da ste zreli zanje.

Ptuj. V petek, dne 16. t. m. ob 8. uri zvečer je v gostilni g. Hugona Weißensteina v Ptujju ljudski shod z zelo važnim dnevnim redom. Železničarji in delavci iz Ptujja in okolice, udeležite se tega shoda polnoštevilno in pripeljite tudi žene s seboj.

Najnovejše vesti.

Dunaj, 8. novembra. Včerajšnja seja državnega zbora, ki je bila po sprejetju Geßmannovega predloga pretrgana, da so se mogli vpisati govorniki, se je nadaljevala ob 3/4. Na dnevni red je prišlo seveda takoj drugo čitanje volilne reforme. Besedo je dobil prvi dr. Löcker kot poročevalec odseka. Ko je stopil na poročevalniško tribuno, so začeli Vsenemci takoj zopet s svojim hripavim, neduhovitim in vsled tega že do skrajnosti zoprnim kričanjem. Najprej so vsi skupaj tulili: Hajl nemškemu buršensafterju! Potem je zapel lro študentovski pesem «O alte Burschenherrlichkeit!» — Bilo je, kakor v družbi pijancev. Ko niso mogli s petjem dalje, so začeli kričati: «Heil Germania!» S svojo rabuko so pa ostali tako osamljeni, da je Löcker lahko podal svoje poročilo in se ga je do konca dobro razumelo. Ta način obstrukcije torej ne strmoglavil reforme. Ker se je med kričati tudi Schönerer iztikal, je prinesel poslanec Seitz stenografski zapisnik zbornice iz leta 1881 ter je v njem pokazal predlog, ki so ga bili takrat vložili vsenemški poslanci Schönerer, Fürnkranz in tovariši za vpeljavo splošne in enake volilne pravice. Tudi Löcker je to omenjal v svojem poročilu. Vsenemci so skušali zaviti stvar, pa se jim ni posrečilo. Löckerjevemu poročilu je sledilo burno odobravanje.

Prvi za referentom je govoril grof Sylva-Tarouca (češka fevdalna veleposestniška stranka). Izjavil je, da se pokazuje za volilno reformo ogromna večina in njegovi stranki ne ostaje nič drugega, kakor prepustiti zagovornikom reforme odgovornost za posledice. Končno je izjavil, da bode njegova stranka glasovala za specialno debato, nadaljnje njeno postopanje pa bode odvisno od tega, kako se izpólnijo njene želje. — Dr. Ofner zagovarja reformo in karakterizira nedoslednost Vsenemcev. Reforma ni breznapačno mojstr-

sko delo, temveč ima vsa znamenja kompromisa. Polovica človeštva je še izključena od volilne pravice. Dr. Ofner zagovarja žensko volilno pravico in zahteva volilno sodišče. — Schönerer pravi, da je zadovoljen sam s seboj.

Dunaj, 8. novembra. Za generalno debato o poročilu odseka za volilno reformo se je oglasilo 85 govornikov za in 65 proti. Baje bode govorilo z vsake strani po 10 govornikov, potem se zaključil debato. Danes je govoril prvi poslanec Breiter; zagovarjal je reformo, a opozarjal je, da so za poljsko kolo zopet določeni privilegiji. Potem je govoril poslanec dr. Adler. Njegov govor je bil zelo stvaren in je dokazoval nujnost reforme. Delo odseka je kompromis različnih narodov, vendar gleda iz njega tupatam nasilstvo, ki je izvršeno zlasti nad Rusini. Kot plod kompromisa ne more biti reforma idealna in ne ustreza vsem opravičenim zahtevam. To čutijo najbolj socialni demokratje, ki so zlasti pri razdelitvi okrajev najbolj oškodovani. Take pomanjkljivosti pa ne morejo opravičiti, da bi se zavrglo reformo, ki je potrebna. Socialni demokratje bodo torej glasovali za njo in se bodo omejili glede izpreminjevalnih predlogov samo na najnujnejše. Proti vsakemu poskusu poslabšanja ali popačenja reforme, zlasti proti pluralnemu sistemu, bodo pa nastopili z vso odločnostjo. Za Adlerjem so govorili Romanczuk, Šramek, dr. Weißkirchner in ministrski predsednik baron Beck. Upa se, da bode glavna debata jutri končana, potem se preide na specialno razpravo.

Dunaj, 8. novembra. Vzlic nasprotnim poročilom v časopisju se govori v poučenih krogih, da je Luegerjeva bolezen sila nevarna; baje se mu razstavlja kri. Časopisi prikrivajo pravi položaj, ker župan redno čita liste, dasiravno trpi velike bolečine. V zdravniških krogih se boje katastrofe.

Beograd, 8. novembra. Zasedanje skupščine je bilo včeraj odloženo do 24. novembra. Pred sklepom se je primerila burna epizoda. Nacionalistični poslanec Rafajlovič in naprednjak Marinković sta bila vložila neko interpelacijo, ker je bila dne 3. novembra uradno sekvestirana neka tiskarna s policijsko pomočjo. Minister Protić je včeraj odgovarjal, da je dotična tiskarna lastnina časnikarja Sibarića, ki je dolžan državi nad 2000 dinarjev za kazni radi tiskovnih prestopkov, pa jih noče plačati. Minister je tudi zavračal Rafajlovičev trditev, da zatira vlada svobodo časopisja. Nato je Rafajlovič zaklical: Jaz že razkrijem Vaše zarotniško srce! Nastala je velika rabuka, Protić je odgovoril, da ni zarotnik, Rafajlovič je pa zaklical: «Na ulici kaznujem vsacega, kdor me imenuje tujega agenta. Z revolucijem nastopim prti obrekovalcem!» Predsednik je prekinil sejo radi močnega nemira. Nektarijevič zakliče pri vratih Rafajlovicu, da je Sibarićev agent. Rafajlovic ga takoj poči v obraz. Ko se je seja zopet začela, je Rafajlovič obžaloval svoje ponašanje, a pozval je Protića, naj prekliče besedo «tují agent.» Protić izjavi, da ni mislil na poslance, temveč na ljudi, ki podpirajo Sibarića.

Oficijozno se razglasa, da ni Pasićevo stališče omajano in da o ministrski krizi ni govora.

Zaveden delavec

in

prijatelj delavstva

ne plje

Koslerjevega piva!

Iz stranke.

Za provizorični dnevnik. Kakor smo že javili, je sklenil izvrševalni odbor jugoslovanske socialno-demokratske stranke, prirediti ob času prihodnjih državnozbornih volitev provizorično dnevno izdajanje »Rdečega Prapora«. Politične razmere in razvoj stranke so diktirali izvrševalnemu odboru ta sklep, katerega izvršitev bodo nedvomno podpirale organizacije in sodrugi sploh z vso unemo. Stranka čuti že davno, da njeno dosedanje časopisje, kljub temu, da se je že precej razvilo, vendar nikakor ne more izpolnjevati vseh svojih nalog in izvrševalni odbor se že davno peča s primernimi reformami. Ker pa je za večjo in trajno preosnovo potreben sklep strankinega zbora, bodo njemu predloženi tozadevni predlogi v odobrenje. Neodvisno od tega dela, pa izpoznava izvrševalni odbor nujno potrebo provizorične reforme ob času volitev, ter je prišel po zrelem uvaževanju do prepričanja, da more takrat samo dnevna izdaja zadostiti zahtevam. Izvrševalni odbor se peča sedaj s potrebnimi pripravami in doposlje organizacijam najpozneje tekom 14 dni detaljna navodila, tiskovine itd. ter pričakuje pri tem delu najizdatnejšo podporo organizacij in sodrugov.

Nemški sodrugi na Češkem so imeli v nedeljo v Libercih konferenco političnih organizacij, ki je sklenila, da se izdaja za severno Češko socialno-demokratski dnevnik. Izvoljen je bil odbor, ki ima poskrbeti vse priprave. Nekateri delegatje so zahtevali, naj začne dnevnik izhajati 1. februarja 1907. Sedaj izhaja v Libercih »Freigeist« po dvakrat na teden.

Dopisi.

Miren pri Gorici. Čitateljem našega glasila se bode zdelo, da je pri nas vse mrtvo in da so mirenki delavci bodisi izginili kakor kafa iz sveta, ali pa da jih je do zadnjega vzela klerikalna slana. Res delajo klerikalci po svojih časopisih tako vodo, kakor bi bilo pri nas vse črno. Pa ni tako, in ravno klerikalna taktika bode menda povzročila, da se naši zavedni delavci ohrabrijo in si ustanove organizacijo, brez katere ne dosežemo nikoli dostojnejših razmer. Osem let je tega, kar je bila v Mirnem ustanovljena podružnica goriškega »bralnega in podpornega društva«. Lepo je začetkoma napredovalo, ali delavci niso bili še dovolj izurjeni in tako se je posrečilo zaradi delavskega izkoriščanja znanemu tovarnarju Jakilju, postati predsednik in blagajnik podružnice obenem. Za organizacijo je bila to nova katastrofa; ta predsednik je streljal take kozle, da je moralo centralno vodstvo končno razpustiti podružnico, denar pa se je oddalo kompetentnemu mestu. Nad dve leti smo ostali tedaj brez vsake bolniške zavarovalnice. Tedaj so nekateri klerikalci s pomočjo poslanca dr. Gregorčiča ustanovili pomožno bolniško blagajno, ali ne, da bi koristili delavstvu, temveč zgolj v strankarske namene. Sezidati so si hoteli klerikalno trdnjavo. Ako bi jim bil na misli blagor delavstva, bi bili morali omogočiti pristop vsakemu delavcu, pustili so pa dve tretjini domačega delavstva le zato, ker ni njih političnega mišljenja, izven zavarovalnice, vedoči, da bi prišlo sicer vodstvo zavoda že na prvem občnem zboru v delavske neodvisne roke. Da bi si omogočili gospodstvo, so določili v pravilih, da odbor lahko sprejme in odkloni kogar hoče, čisto po lastni volji. Tega paragrafa se poslužujejo prav spretno. Na zadnjem

občnem zboru so izključili celo delavnico le zato, ker so tam vsi delavci socialističnega mišljenja. Bili so pa posebno previdni, tako da so izvedeli prizadeti delavci za dotični občni zbor še le dan pozneje, kakor se je bil vršil. — Naši gospodarji, ki so obenem občinski možje, hočejo izrabiti to situacijo v svojo posebno korist. Snujejo namreč združno bolniško blagajno pod pokroviteljstvom občine. Tisti ljudje, ki so pripravili začetkoma omenjeno podružnico do pogina, hočejo spraviti delavstvo zopet pod svojo komando; glavni namen nove blagajne, kateri so pravila, ako se ne motimo, že potrjena, je pa ta, dobiti deponirani denar stare podružnice. Svojim delavskim tovarišem priporočamo naj imajo odprte oči in naj se ne dajo tudi tukaj vpogniti v jarem svojih izkoriščevalcev. Vstrajajo naj v okrajni bolniški blagajni, dokler se ne doseže zdravješje remedure, tako da bodo lahko sami upravljali svojo blagajno.

Prihodnjic pa izpregovorimo kaj o strokovni organizaciji.

Umetnost in književnost.

Razredne borbe četrti zvezek nam je došel s sledečo vsebino: Glose: Zar uspeh?; Politički ciganluk; Buržoaska politička ekonomija. Članki: Rudolf Zistler: Bosanski apsolutizam i hrvatska ustavnost; Juraj Demetrović: Pogledi na hrvatsku književnost; S. Delić: Reforma osiguranja radnika u bolesti i nezgodama. Kronika: Političke iskre; Prosvjetna smotra.

Društvene vesti.

Predavanje v Nabrežini. V nedeljo, dne 18. t. m. popoldne priredi nabrežinska »Ljudska knjižnica« predavanje gosp. profesorja Ivana Franketa iz Ljubljane o Adi Negri. Nabrežinski delavci so povabljeni, da se udeležijo zanimivega predavanja v polnem številu.

Društvo »Ljudski oder« v Trstu priredi v soboto, dne 17. t. m. ob pol 9. uri zvečer predavanje v veliki dvorani »Delavskega Doma« (drugo nadstropje). Predaval bo

ces. svetnik gosp. Ivan Franke iz Ljubljane (član »Akademije«) o proletarski pesnikinji Adi Negri. Vstopnina 20 vin. za osebo. Društvo je prepričano, da ustreže s tem predavanjem ne le svojim članom, temveč najširšim krogom slovenskega delavstva sploh. V modernem literarnem svetu zavzema Ada Negri odlično mesto in njene pesmi, najpristnejši izlivi globoko čutečega srca, polne krasot, obenem pa pokazuje jasno poznavanje proletarskega življenja, so pravi, nedosežni biseri novejšje italijanske poezije. Njeni umotvori so prevedeni v mnoge jezike in povsod so dosegli velikanski upliv zlasti na zavedne delavce. Sedaj imajo tudi tržaški Slovenci priložnost, se seznaniti z ženialno poetko, ter bodo gotovo z veseljem porabili priliko, ki jim ponuja izvenreden užitek.

Strokovni pregled.

Konferenca avstrijskih strojevodij, ki je bila dne 10., 11. in 12. oktobra 1906 v redutni dvorani v Brnu, je obnovila z ogromno večino sklep, ki poziva strojevodje, naj pristopijo splošni železničarski organizaciji.

Restauracija
AUER
Ljubljana
Wolfove ulice št. 12
se priporoča slavnemu občinstvu za obilen obisk. 6-2
Spoštovanjem
Jakob Trontelj
restaurater.

Stanje hranil. vlog: 22 milijonov kron. Rezervni zaklad: 780.000 kron.

Mestna hranilnica ljubljanska

v lastni hiši v Prešernovih ulicah št. 3
poprej na Mestnem trgu zraven rotovža,

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. do 12. ure dopoldne in od 3. do 4. ure popoldne, jih obrestuje po 4%, ter pripisuje nevzdignjene obresti vsakega pol leta h kapitalu. Reptni davek od vložnih obresti plačuje hranilnica iz svojega, ne da bi ga zaračunila vlagateljem.

ZA VARNOST VLOG JAMČI POLEG LASTNEGA REZERVNEGA ZAKLADA MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA Z VSEM SVOJIM PREMOŽENJEM IN VSO DAVČNO MOČJO. DA JE VARNOST VLOG POPOLNA, SVEDOČI ZLASTI TO, DA VLAGAJO V TO HRANILNICO TUDI SODIŠČA DENAR MLADOLETNIH OTROK IN VAROVANCEV. 26-8

Denarne vloge se sprejemajo tudi po pošti in potom c. kr. poštne hranilnice.

Posoja se na zemljišča po 4 $\frac{1}{2}$ %, na menice in na vrednostne listine pa po 5% na leto.

Domača trdka

Pivovarna G. Auerjevih dedičev

v Ljubljani, Wolfove ulice št. 12.

Odlikovana v Parizu leta 1904,
v Londonu in Lutichu leta 1905.

Ustanovljeno leta 1854.

priporoča
svoje izvrstno
marčno pivo.

Podpisani sodrugi naznanjajo, da so odprli te dni svojo

gostilno „Alla Scatta“

via del' Acqua št. 18

kjer se bodo točila **najboljša vina in pivo** po **prav zmernih cenah**. Tam se lahko naroča tudi **kosila in večerje** po primer-
nih cenah delavstvu, od katerega ravno pričakujejo obilega obiska.

V Trstu, meseca novembra 1906.

15—1

Zaitz in drugi.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

52—39

Aleksandra Levi Minzija

Trst — Piazza Rosario 2 — Trst

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. — Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo. — Cene brez konkurence. — Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj računalo.

Božične, novoletne ter imendanske voščilne listke (dopisnice) s slovenskim besedilom

razpošilja po najnižjih cenah

Wunibald Plann

Dunaj VI., Wallgasse št. 19, poleg Rajmundovega gledišča.

Ugodna prilika za nakup radi stečaja neke velike tovarne

samo 3 goldinarje

stane poštni zabojček 5 kilogramov celotne teže (približno 50—60 komadov) pri stiskanju malo poškodovanega, lepo svrčnega, rožno dišečega

25—11

toaletnega mila

vonja vijoličnega, vrtničnega, obojničnega, solničnega, špajkinega, lilijno-mlečnega, šmarničnega, breskvinoga cveta i. t. d. Razpošilja proti povzetju

podjetje Manhattan

Budimpešta VIII, Bezeredy-utoza 3.

Vsaka ponaredba in donatisek je kaznivo. 52—12 Edino pravi je

Thierryev balzam

le z zeleno znamko nune. **Zakonito zavarovan. Davno znamenito neprekosljiv** proti motenju v prebavljanju, želodnim krčem, koliki, nahodu, prsnim bolečinam, influenci i. t. d. — Cena 12 malin ali 6 velikim steklenicam ali eni specialni steklenici s patentno zaponko 5 K franko.

Thierryevo centifolijino mazilo je obče znano kot non plus ultra za vse se tako stare rane, vnetja, poškodbe ispahe in otekline vseh vrst. Cena 3 lončkoma K 3-60, pošilja franko le proti naprej poslanemu denarju ali povzetju

lekarstva A. Thierry v Pregradu p. Rog. Slatini

Bredurica s tisoč izvirnimi zahvalami brezplačno in franko. Dohva se v vseh večjih lekarnah in medicinskih drogerijah.

Kavarna

„LEON“

v Ljubljani, Stari trg 30

je vsak torek, četrtek, sobota in nedeljo

vso noč odprta.

Z odličnim spoštovanjem

15—12

Fani in Leon Pogačnik.

HOTEL „VEGA“

v Spodnji Šiški pri Ljubljani

18—11

ob glavni cesti nasproti ljudski šoli.

se priporoča slavn. občinstvu za mnogobrojni obisk. Točijo se **pristna bizeljska, ljubljanska, dolenska in vipavska vina** ter mengiško dvojno marčno pivo.

Gorka in mrzla jedila ob vsaki uri. — Posebna soba za večje družbe in za društva je na razpolago.

Velik vrt

s teraso in krasnim razgledom na kamniške planine in na Šmarno goro.

Za tujece

novi opremljene sobe: postelja 1 krono, soba z dvema posteljama 2 kroni.

Jako ugodna prilika za letovišcarje, za katere se cena primerno zniža.

Na razpolago so vsi domači listi.

Cene navadne, postrežba točna!

Z odličnim spoštovanjem

Anton Maver, lastnik.

Razpošiljanje blaga na vse kraje sveta!

Najcenejša, največja eksportna tvrdka!

H. SUTTNER urar, Ljubljana

Mestni trg nasproti rotovža

prej v Kranju

priporoča svojo veliko, izborno

zalogo finih

švicarskih ur,

briljantov, zlatnine in srebrnine

17—10

v veliki izberi po najnižjih cenah.

V dokaz, da je moje blago res fino in dobro, je to, da je razpošiljam po celem svetu. — Na stotine pohvalnih pisem je vsakomur prostovoljno na ogled, da se lahko sam prepriča.

Prosim zahtevajte veliki novi cenik, ki se pošlje zastoj in poštne prosto.

Delniška družba združenih pivovarn Žalec in Laški trg

Telefon št. 163.

v Ljubljani

Telefon št. 163.

52—18

priporoča svoje

izborna pivo v sodcih in v steklenicah.

Telefon št. 187.

Zaloga v Spodnji Šiški.

Telefon št. 187.